

4 mei – Herdenkingswandeling door de Staatslieden- en Frederik Hendrikbuurt

De Joodse School in de Cliffordstraat

Stadsdorp Westerpark had graag op 4 mei een Herdenkingswandeling willen houden door de buurt. De wandeling zou niet al te lang worden en om 19.30 uur aansluiten bij de officiële herdenkingsstoet van het Marnixplein naar de Noorderkerk. Deze wandeling kan helaas nu opnieuw niet doorgaan.

We hebben daarom een videofilm gemaakt van de wandeling (link hieronder) en deze beschrijving op papier (vanaf pagina 2).

In de grijze blokjes in de tekst staan links naar meer informatie of afbeeldingen online.

Veel van de gegevens komen uit *Atlas van een Bezette Stad*, het grootse overzicht dat Bianca Stigter heeft gemaakt van plekken in Amsterdam die van betekenis zijn geweest in de oorlog.

[Atlas van de bezette stad bij uitgeverij Atlas Contact](#)

[Video van de Herdenkingswandeling](#)

Onze buurt in de oorlog

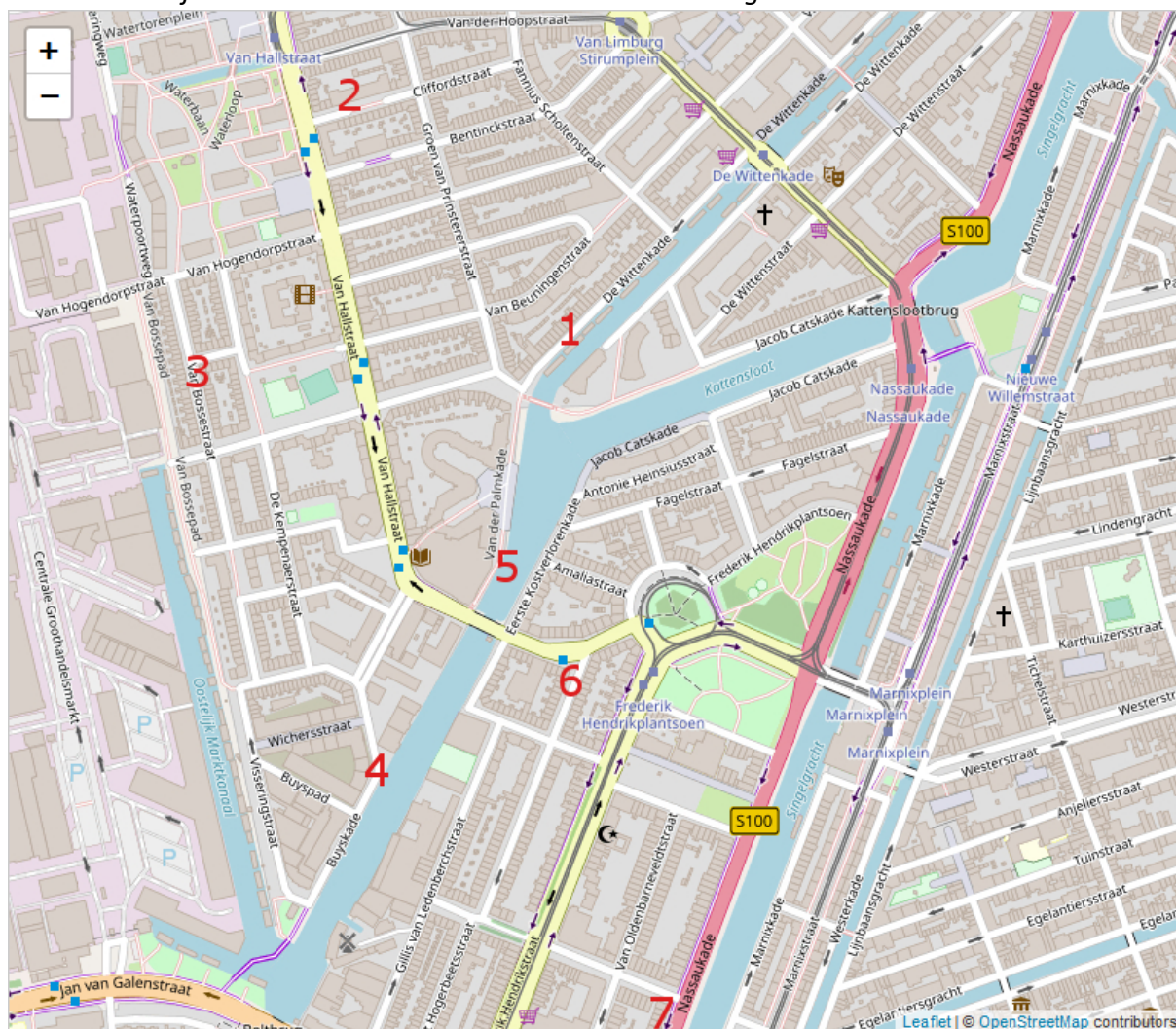
Een eerste opmerking is dat de delen in de Atlas over de Staatsliedenbuurt en de Frederik Hendriksbuurt, bij elkaar voor het gemak hier Westerpark genoemd, kort zijn. Het waren volkswijken en rode wijken. Voor de oorlog stemden de bewoners meest op de SDAP of de CPN en de NSB kreeg geen voet aan de grond. Het Jordaanoproer in 1934 breidde zich bijvoorbeeld ook snel uit naar wat we nu Westerpark noemen. Toch zijn er in de oorlog niet veel grote voorvallen geweest. Er woonden ook wel Joodse mensen, maar veel minder dan in andere delen van Amsterdam.

Zelf de wandeling maken

Je kunt de wandeling zelf ook maken natuurlijk. Je begint en eindigt dan bij de brug bij de Nassaukerk (halte de Wittenkade tram 3). De wandeling duurt dan ongeveer een uur, uiteraard afhankelijk van je tempo en de tijd die je neemt bij de plekken.

Kaart van de wandeling

Hieronder zie je de kaart met de 7 locaties die de wandeling aandoet.

Toelichting bij de wandeling

Hieronder de toelichting bij de 7 locaties zoals ze op de kaart staan.

In blokjes met een kader staan links naar meer informatie of afbeeldingen online

1. De Wittenkade 150

Opslagplaats van De Wachttorenen en ander drukwerk van de Jehova's Getuigen. Arthur Winkler en zestien andere getuigen zijn opgepakt en op transport gezet naar Sachsenhausen en Ravensbrück.

2. Cliffordstraat 36

De Kempenaerschool, ooit gebouwd als school voor voorgezet onderwijs. Nu de Buurtwerkplaatsen. In 1941 werd het gebouw aangewezen als Joodse school nummer 14, in het begin met 56 of 57 kinderen. Op 31 mei 1943 waren er nog 10 over en werd de school weer gesloten.

Naast de ingang van de Buurtwerkplaatsen is een plaquette aangebracht.

Meer informatie vind je hier:

[Joods Amsterdam](#)

[Open joodse huizen](#)

[Beeldbank WO2](#)

3. Van Bossestraat 32-38

Hier stortte 3 mei 1943 een Engelse bommenwerper neer, na een luchtgevecht boven de stad. Het doel van de raid was de elektriciteitscentrale in Noord. Van de bemanning van vier kon eentje zich met de parachute redden, de andere drie kwamen om. Ook zeven bewoners verloren het leven.

Bij nummer 34 is een plaquette aangebracht.

Meer informatie:

[Geheugen van West - fietsend door de Staatsliedenbuurt](#)

[Geheugen van West - neergestort vliegtuig \(antwoord\)](#)

4. Buyskade

In de pakhuizen van het Westelijk Entrepotdok kwam 'Lager Buyskade', een boekendepot van de Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg. Onder meer de hebraïca van antiquariaat Lemm op de Amstel 3 werden hier opgeslagen. Ook de Kriegsmarine en de Luftwaffe sloegen hier kleding en gereedschap op.

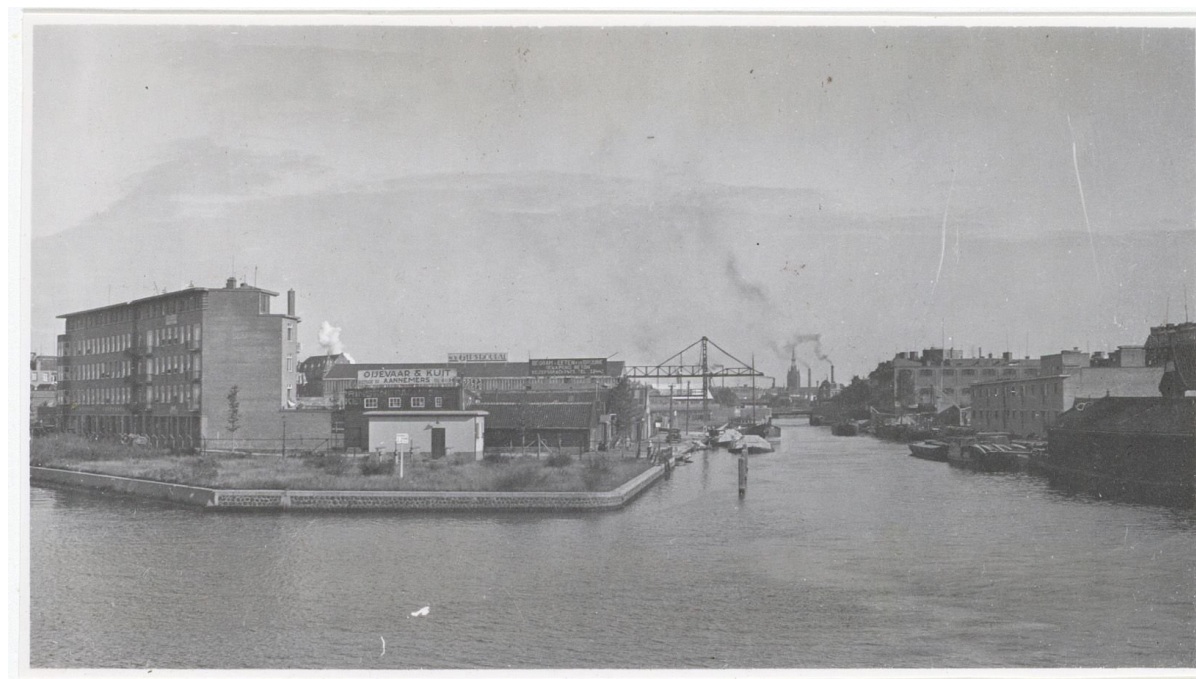
Meer informatie:

[Oorlogsgetroffenen WO2](#)

Een MIL-sabotagegroep van de CPN stak in augustus 1942 een aantal Duitse opslagplaatsen in brand, vooral met balen stro. 'Stro was een zeer belangrijk oorlogsproduct, zowel als verpakkingsmateriaal voor granaten als voor de vervaardiging van cellulose, en de Duitsers deden dan ook alles om er zoveel mogelijk van in handen te krijgen,' meldt het *Gedenkboek* van de LO/LKP in het hoofdstuk over sabotage.

Na de bevrijding werden de pakhuizen gebruikt door de HARK/Volksherstel. Uit vele landen kwamen vrijwillige giften binnen, van allerlei aard: kleding in vele soorten en maten, rubberlaarzen, breiwol, speelgoed, dekens en knopen, en nog veel meer.

De pakhuizen zijn afgebroken.

Kostverlorenvaart in Noordoostelijke richting met links het Oostelijk Marktkanaal (1936, J. van Eck)

5. Kostverlorenvaart

Aanlegplaats van kolenschepen. Toen er in de Hongerwinter nauwelijks nog schepen kwamen, probeerde men met schepnetten kolen uit het water te halen.

Kostverlorenkade (1983, I. Roël)

6. Kostverlorenstraat 19

Dit bedrijfsgebouw is niet al te lang geleden diepgaand gerenoveerd. Hier was in de oorlog schoenfabriek *Herba* gevestigd, die in opdracht van de Duitsers honderd leren schorten heeft vermaakt tot schoenen. De schorten waren in beslag genomen bij de Vrijmetselaarsloge in de Vondelstraat.

Zicht op de Kostverlorenstraat met middenin het Herba bedrijfsgebouw (1940, Collectie Stadsarchief Amsterdam)

7. Nassaukade 90

Hier zijn drie [Stolpersteine](#) (struikelstenen) in de stoep aangebracht, als herinnering aan de familie Schuitevoerder, Joodse bewoners die zijn weggevoerd en niet zijn teruggekomen. Er woonden meer Joodse mensen in onze buurt, maar voor zover ons bekend zijn dit de enige Stolpersteine in Westerpark.

Op de foto links zie je Lientje Schuitevoerder met haar dochter Betsy (collectie Stadsarchief Amsterdam)

Tot slot

Als je meer weet over Westerpark in de oorlog of aanvullingen hebt op deze wandeling, dan horen we dat graag. Je kunt je opmerkingen doorgeven via het emailadres herdenken@stadsdorpwesterpark.nl

Deze Herdenkingswandeling is een initiatief van Stadsdorp Westerpark en samengesteld door Willem Kerkhoven, met medewerking van Loes Timmers.

© Stadsdorp Westerpark, mei 2020